

**КЗ «Новосанжарська публічна бібліотека»
Новосанжарської селищної ради**

(Інформаційний дайджест)

Нові – Санжари

КНИГИ-ЮВІЛЯРИ 2023

Книги, як і люди, мають свій рік народження. Рік 2023 багатий на ювілейні книжкові дати.

Швидкоплинний час залишив нам чимало книжкових цінностей. Довголіття книги залежить від її читачів. У кожної книги свій характер, своя доля, свій шлях до читача. Це книги, які читають і перечитують. Ними захоплюються, над ними розмірковують, у них вчаться життєвій мудрості. Хороші книги ніколи не старіють, їм дана вічна молодість та оновлення у часі...

Тож запрошуємо до знайомства із відомими творами української та зарубіжної літератури, які в 2023 році святкують свій ювілей!

Українські книги - ювіляри:

225 років – поемі «Енеїда» І. Котляревського (1798), поема написана на сюжет однойменної класичної поеми римського поета Вергілія. Складається з шести частин, на відміну від дванадцяти частин Вергілія – держ. – прогр. 9 кл. (красн.)

205 років байці Петра Гулак-Артемовського «Пан та собака»(1818). Цей твір називають зразком реалістичної байки. В байці немає жорсткої критики, але є спроба присоромити тих, хто поводить несправедливо.

190 років –повісті «Конотопська відьма» Г. Квітки-Основ'яненка (1833). «Конотопська відьма» - сатирично- фантастична повість. Написана в 1833 році, а опублікована в 1837 році у другій книзі «Малоросійських оповідань» письменника.

185 років – п'єсі «Наталка-Полтавка» І. Котляревського (1838). «Наталка Полтавка» - п'єса, що заклала фундамент нового українського театру. Основне джерело для написання твору – життя українського суспільства, лірично- побутові, обрядові, купальські пісні, балади. – прогр. 9 кл. (красн.)

185 років поемі Тараса Шевченко «Катерина» (1838). Уперше була надрукована в «Кобзарі» 1840 р. Поема «Катерина» - перший твір, у якому поет звернувся до теми жінки-покритки і ширше – жінки-матері.

180 років – п'єсі «Назар Стодоля» Т. Шевченка (1843) Це його найвидатніший драматичний твір. П'єсу створено на межі першого й другого періоду творчості Шевченка, вона є новим явищем в українській драматургії. Зображені в ній події відбуваються у 17 столітті біля Чигирини. Сценічні якості драми забезпечили їй великий успіх, і вона досі входить до репертуару українських труп.

160 років – написано «Кармелюк» Марко Вовчок (1863) - це героїчна повість-казка, у якій автор романтизує та возвеличує національного українського героя, керівника повстанського руху на Поділлі у 1813-1835 рр.

145 років повісті Івана Нечуй-Левицького «Кайдашева сім'я»(1878). За визначенням Івана Франка цей твір «з погляду на артистичне змалювання селянського життя і добру композицію належить до найкращих оздоб українського письменства»;

140 років – п'єсі «За двома зайцями» М. Старицького (1883)- це комедійна п'єса українського драматурга, яка розповідає про цирюльника Свидора Голохвастова, який намагається розбагатіти, одружитись із багатого міщанкою Пронею Сірко і, водночас, залицяється до бідної дівчини – красуні Галі.

140 років – історичній повісті «Захар Беркут» І. Франка (1883). У творі Івана Франка змальовано боротьбу карпатських общин проти монголо-татарських нападників та соціального гноблення, оспівано мужність, патріотизм та винахідливість волелюбного народу. Твір автор написав з 1 жовтня до 15 листопада 1882 року на конкурс, оголошений львівською газетою «Зоря», та в 1883 році вперше видано у ній. На основі повісті знято однойменний фільм.— **прогр. 7 кл.**

130 років – перша постановка «Украдене щастя» І. Франка (1893). І. Франко написав драму на конкурс, що був оголошений 18 березня 1891 р. Письменник подав п'єсу на конкурс наприкінці вересня. В січні 1893 р. драма була відзначена другою премією і рекомендована для постановки. В основі п'єси лежить народна «пісня про шандаря», яку записала приятелька Франка Махайлина Рошкевич у 1878 році в селі Лолині Стрійського повіту. За жанром «Украдене щастя» — соціально-психологічна драма, сюжет якої являє собою традиційний «любовний трикутник»: Михайло Гурман — Анна — Микола Задорожний.

140 років – п'єсі «Лимерівна» Панаса Мирного (1883). П'єса «належить до кращих зразків української мелодрами, в якій рушійною силою конфлікту є пристрасне кохання, яке непідвладне жодним компромісам і на яке здатні лише цілісні вольові особистості.

Як і більшість драматургії 19 століття, в основі сюжету п'єси покладено український фольклор – однойменну народну баладу про Лимерівну. Бідна мати, вдова примушує дочку - Наталю відмовитися від бідного, але такого коханого Василя і вийти заміж за нелюба Карпа, сина багатії... **(красн.)**

115 років новелі Михайла Коцюбинського «Intermezzo»(1908). Новела складається з 11 частин, що пов'язані образом митця – учасника й оповідача зображуваного; розповідає про його духовне одужання при зустрічі з природою.

105 років збірки поетичних творів Павла Тичини «Сонячні кларнети» (1918) - це перша друкована збірка поетичних творів Павла Тичини, що вийшла у Києві в приватному кооперативно - видавничому товаристві «Сяйво» наприкінці 1918 року. До неї ввійшли оригінальні твори, що друкувалися впродовж 1914-1918 роках;

100 років – перша публікація «Сині етюди» М. Хвильового» (1923). Книга «Сині етюди» стала дебютною для Миколи Хвильового, якого тепер називають класиком української літератури. У збірці, яка вийшла друком у 1923-му році, представлені різноманітні новели, які описують життя людей того часу. Автор говорить з читачами на злободенні теми, показуючи через персонажів життя простого народу. У той момент, коли книга побачила світ, критики сприйняли її позитивно, навіть стверджували, що вона є знаковою, оскільки прозаїк створив власну, нову манеру письма.

95 років – з дня написання п'єси «Мина Мазайло» М. Куліш (1928). «Мина Мазайло» - п'єса, за визначенням Миколи Куліша, є сатиричною комедією, але у творі має місце трагічність становлення української мови й зацькованого народу, тому - трагікомедія. – прогр. 11 кл.

95 років – роману «Сонячна машина» В. Винниченка (1928) - це перший сучасний науково-фантастичний роман класика української літератури.

65 років з початку написання та 60 років з дня виходу роману Василя Барки «Жовтий князь» (1958). Уперше «Жовтий князь» вийшов за кордоном у 1963 р. Над його текстом Василь Барка працював упродовж двох років (1958-1959), уже перебуваючи в Нью-Йорку. Роман «Жовтий князь» (1958-1961) – це перший в українській літературі великий прозовий твір, присвячений національній трагедії України - страшному голодомору 1932-1933 років, що забрав життя мільйонів людей. Письменник створює символічний образ Жовтого князя, демона зла, який несе з собою лише руйнування, спустошення, муки і смерть.

60 років – роману «Тронка» О. Гончара (1963). Твір складається з дванадцяти новел, кожна з яких являє собою завершений художній твір. Разом з тим, хоч у творі відсутній єдиний сюжет, новели пов'язані спільністю проблематики, загальним романтично-реалістичним ключем викладу, героями, що діють здебільшого в кількох новелах. Дія роману відбувається на Україні — у таврійських степах, оспіваних письменником у багатьох романах та новелах. О. Гончар змальовує найрізноманітніших людей — від старого чабана Горпищенка, безногого ветерана Великої Вітчизняної війни Мамайчука до льотчика, якому вже стелиться дорога в космос,— Петра Горпищенка, Віталіка й Тоні, Ліни, які тільки-но роблять перші кроки в життя.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/tronka-oles-gonchar>

55 років – роману «Собор» О. Гончара (1968). «Собор» можна вважати романом-попередженням перед загрозливим наростанням ряду тенденцій моральної деградації суспільства всередині шістдесятих років. У творі письменник використав за основу реальні події та факти: Прототипом Зачіплянки стало приміське селище на Дніпропетровщині, де минули життя та творчість письменника. Події роману розгортаються у середині ХХ сторіччя у селищі Зачіплянка. Серце Зачіплянки — давній собор, який був зведений ще запорізькими козаками і відтоді був мовчазним свідком зміни епох і владарів. Собор обертали на склад зброї, на сховище для комбікорму... Колись величний, а тепер — обшарпаний та вицвілий, він чекає на нову долю. Місцеві горе-керівники жадають знести собор і побудувати на його місці «кафе для трудящих». На захист собору стають студент Микола та дівчина Єлька, у серцях яких ще живуть справжні почуття та щирі мрії...

55 років – роману «Диво» П. Загребельного (1968). Це перший історичний роман Павла Загребельного про Київську Русь доби Ярослава Мудрого, за часів якого сталося об'єднання земель руських. На широкому тлі історичних подій показано спорудження славнозвісного шедевра давньої архітектури - Софійського собору в Києві. В романі, де є розділи про події Другої світової війни та 1965-1966рр. ХХст., утверджується ідея безсмертя мистецтва, твореного народом.

55 років – роману «Посол Урус-Шайтана» В. Малика (1968). Перша книга тетралогії розповідає події 1676 року від Різдва Христового. Змальовується Запорізька Січ. Кошовий отаман Іван Сірко посилає головного героя, молодого козака Арсена Звенигору з подвійною таємною місією до Болгарії. Він повинен викупити з неволі брата Сірка, Нестора і розвідати, чи правдиві чутки про підготовлюване вторгнення турків в Україну. Під час виконання місії Арсен потрапляє в полон замість того, щоб пробиратися таємними стежками під Варну. Цю книгу можна назвати провідником по історії України того періоду. **(краєзн.)**

40 років – ромну «Я, Богдан» П. Загребельного (1983). У романі зображено драматичні події національно–визвольної війни українського народу проти польської шляхти (1648–1654).

Епічна масштабність, широта, виразно–полемічний стиль роздумів центральної постаті — гетьмана Богдана Хмельницького — роблять роман цікавим, динамічним, сповненим непередбачених злетів, оман, суперечностей, через які доля веде головного героя.

Твір написано від імені самого Богдана Хмельницького, який оглядає свій життєвий шлях до і після смерті — «у славі».

Зарубіжні книги:

670 років –з дня написання твору «Декамерон» Д. Боккаччо (1353). У «Декамероні» на основі фольклорних творів, застільних розмов і побрехеньок Боккаччо відтворив портрет італійського життя епохи Відродження. У героях його новел угадувалися реальні люди, сучасники поета. Узявши за основу класичний римський стиль, Боккаччо сміливо увів у кожную зі ста новел роману італійську народну мову з її соковитим гумором. Чимало новел сповнені насмішок над ченцями, скнарами, злодіями і розпусниками, але найбільш міцно за книжкою закріпилася слава еротичного роману

210 років – перша публікація «Гордість і упередження» Джейн Остін (1813) найвідоміший роман популярної британської письменниці. Закохані серця часом легко долають соціальні бар'єри, але не завжди можуть обійти стіни власної гордості-, звичайних непорозумінь, а інколи й упередженості. 21-літня Джейн Остін змогла так майстерно викласти у романі сподівання й розчарування, турботи й почуття закоханих Елізабет і містера Дарсі, що її книгу і сьогодні із захопленням читають мільйони читачів різних поколінь-. Роман вирізняється зворушливою романтичністю, легким гумором, психологічно точно виписаними портретами героїв.

– нова шкільна прогр. 9 кл.

205 років поемі Джорджа Гордона Байрона «Чайльд Гарольдова мандрівка» (1818). У поемі знайшли відображення різні етапи мандрівки Байрона Близьким Сходом та Півднем Європи. Пафос поеми – у зверненні до гармонійної та цілющої природи, у прославленні народів, які б'ються за свободу батьківщини.

200 років – роману «Квентін Дорвард» В. Скотт (1823). Події роману відбуваються у середньовічній Франції XV ст., у період складних відносин між королем Людовіком XI і його васалом Карлом Сміливим, герцогом Бургундії. Головна інтрига розгортається навколо графині Ізабелли де Круа, яка стала пішаком в іграх короля та герцога. Квентін Дорвард, бідний шотландський дворянин, зміг врятувати Ізабеллу й розкрити змову.

190 років – роману «Євгенія Гранде» О. де Бальзак (1833). Роман входить до циклу «Сцени провінційного життя». Сюжет побудований на подіях, які розгортаються у французькій провінції девятнадцятого століття. Голова заможної родини буржуа-мільйонер, скнара та деспот Фелікс Гранде таємно заощаджує гроші, ні на кого не витрачає їх, економить на всьому. Дружина Гранде страждає, вона слабка жінка, не має сміливості перечити чоловікові. Їхня красуня-донька Євгенія Гранде знайомиться зі своїм кузеном Шарлем, який приїхав з Парижа. Між ними виникають почуття, Шарль називає Євгенію своєю дружиною, але він змушений поїхати за кордон. Євгенія — класичний силует бальзаківської жінки, готової «життя віддати за сон кохання», — обіцяє, що чекатиме його. Проходять роки, помирає спочатку мати Євгенії, потім і батько. Героїня стає спадкоємицею величезного спадку. Одного разу Євгенія дізнається, що Шарль повернувся до Франції, проте одружитися він збирається з іншою...

185 років – роману «Пригоди Олівера Твіста» Ч. Діккенса (1838). Це один з найвідоміших романів Чарльза Діккенса. Через весь роман проходить мотив таємниці, що надає оповіді драматизм і відтінок детективу. Твір вражає життєвою правдою і читається із захопленням.

185 років казці Ганса-Крістіана Андерсена «Стійкий олов'яний солдатик» (1838). - перша казка Г.-К. Андерсена, що не бере за основу народний сюжет чи літературну модель; набула популярності в багатьох країнах світу. Казка розповідає про сміливого іграшкового солдатика з яким трапилось багато пригод.

180 років – оповіданню «Золотий жук» Е. По (1843). Це оповідання один з ранніх зразків детективного жанру. Сюжет описує історію Вільяма Леграна, його слуги Джупітера і безіменного Оповідача. Легран втягує їх у пошуки скарбу, на який має вказати розшифрований ним лист. – **прогр. 7 кл.**

175 років роману Вільяма Теккерея «Ярмарок марнославства» (1848). Вершиною творчості англійського письменника Вільяма Теккерея став роман «Ярмарок марнославства» («Ярмарок суєти»). Роман публікувався у сатиричному журналі «Punch» з січня 1847р. по липень 1848р. Насичений подіями та цікавими спостереженнями побуту свого часу, пройнятий іронією і сарказмом, роман зайняв почесне місце в списку шедеврів світової літератури.

150 років роману «П'ять тижнів на повітряній кулі» Ж. Верна (1863) - перший пригодницький роман в якому письменник описує експедицію трьох британських мандрівників на повітряній кулі над Африкою, в якій їм належить зіткнутися з чудесами й небезпеками материка, місцями досі недослідженого європейцями.

145 років роману Жюль Верн «П'ятнадцятирічний капітан» (1878)
«П'ятнадцятирічний капітан» - пригодницький роман славетного письменника Жюль Верн. Вперше опублікований у 1878 році.

140 років роману Карло Коллоді «Пригоди Піноккіо. Історія однієї маріонетки» (1883). «Пригоди Піноккіо» - роман італійського письменника Карло Коллоді про пригоди ляльки на ім'я Піноккіо. У «Пригодах Піноккіо» органічно зливаються мотиви італійських народних казок та реальна дійсність.

140 років – перша публікація «Навколо світу за 80 днів» Ж. Верн (1873). Ексцентричний англієць Філеас Фогг закладається, що зможе об'їхати земну кулю не більше, ніж за 80 днів. Разом зі слугою Жаном Паспарту, Фогг вирушає в подорож, використовуючи найрізноманітніші види транспорту. Роман заснований на реальній подорожі американця Джорджа Френсиса Трейна (1829–1904).

140 років – видання окремою книгою «Острів скарбів» Роберта Стівенсона (1883). Роман про пригоди, пов'язані з пошуком скарбів, захованих капітаном Флінтом на безлюдному острові. Твір вперше надруковано в 1881 і 1882 роках на сторінках дитячого журналу «Young Folks». Спочатку роман називався «Корабельний кухар». Окремою книгою вийшов 1883 року вже під назвою «Острів скарбів». – **прогр. 6 кл.**

125 років виходу окремою книгою роману Герберта Уеллса «Війна світів» (1898). Роман, написаний Гербертом Уеллсом у 1897 році, був виданий в квітні того ж року в журналі «Pearson's magazine» і в лютому 1898 року окремою книгою. Це перший роман, який підіймає тему ворожнечі між людьми та інопланетянами.

115 років – перша публікація «Енн із Зелених Дахів» Люсі-Мод Монтгомері (1908). Події цієї чудової книжки відбуваються в далекій Канаді, на острові Принца Едварда. На фермі Зелені Дахи живуть немолоді вже брат із сестрою, Метью й Марілла Катберти. Якось вони вирішили взяти із сирітського притулку хлопця, котрий міг би допомагати їм у господарстві. Проте їхньому здивуванню не було меж, коли виявилось, що замість хлопця до них прибула руденька худорлява дівчина, Енн Ширлі. І в цієї незвичайної істоти виявилася напрочуд химерна вдача!

В основу роману «Енн із Зелених Дахів» (1905) покладено дитячі спогади письменниці. У 1908 році книга вийшла у США. Успіх її був миттєвим і нечуваним. Марк Твен назвав руденьку героїню Монтгомері «найбільш зворушливою й чарівною дитиною художньої літератури із часів безсмертної Аліси» e-reading.club – **нова шкільна прогр. 10 кл.**

110 років – перша публікація «Поліанна» Е. Портер (1913). Події твору відбуваються у невеличкому американському провінційному містечку Белдінгсвілі. Одинадцятирічну сироту Полліанну бере на виховання її тітка, манірна стара діва. Спочатку непосидюча і надто товариська дівчинка викликає у міс Поллі і деяких інших жителів містечка подив і навіть роздратування. Вона порушує всілякі правила, тягне додому кошеня, собаку і навіть хлопчика, який втік з притулку, розмовляє з незнайомцями і всім розповідає про "гру...– прогр. 5 кл.

100 років – написано «Король Мацюсь на безлюдному острові» Я. Корчака (1923). Незвичайні і дивовижні пригоди малолітнього короля Мацюся. Малий Мацюсь ще не вмів ні читати, ні писати, коли після смерті батька йому довелося сісти на трон. Якби не Фелек, простий кмітливий хлопець, Мацюсь так ніколи й не довідався б, що багато дітей його королівства живуть дуже бідно. Щоб поліпшити їхнє життя, Мацюсь створив дитячий парламент. Король-реформатор Мацюсь вирішив припинити всі війни, і це, звісно, не сподобалося іншим королем... Повість «Пригоди короля Мацюся» — один із найважливіших творів світової літератури ХХ століття.

80 років – перша публікація «Маленький принц» А. Екзюпері (1943). «Маленький принц» - найвідоміший твір французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері. «Маленький принц» посідає особливе місце в творчості письменника-льотчика. Маленька книжка, що написана незадовго до загибелі Екзюпері, зовсім не схожа на інші книжки-казки. – прогр. 8 кл.

25 років – перша публікація «Гаррі Поттер і таємна кімната» Д. Ролінг (1998) — це вже друга частина історії про юного чаклуна. Він знову вступає у відчайдушну сутичку зі злом. Проте цього разу ворог такий сильний, що надії на перемогу майже немає... Книжка містить 115 світлин, вона перекладена більш як двадцятьма мовами світу. Малюнки до нової книги зробив англійський художник Джим Кей.

20 років – перша публікація «Чорнильне серце» К. Функе (2003). У чарівному романі розповідається про книжкового майстра, що володіє дивним даром — здатністю вичитувати книги так, що їхні персонажі оживають, а точніше, переходять з книжкового світу до реального. За це палітурника прозвали «Чарівним язиком», але Меггі кличе його просто Мо. Дівчинка успадкувала від батька здатність оживляти книжкових героїв. Але з цим даром не все так просто: місце образів, які залишають казкову країну, займає хтось з оточення Фолхарта. Цього разу вибір припав на його дружину і матір Меггі Терезу...– прогр. 7 кл.